

DE LA INFÀNCIA A LA GESTACIÓ

Algunes aportacions de la psicoanàlisi a la clínica infantil

María Teresa García-Dié

Les aportacions de la psicoanàlisi a la clínica infantil són inqüestionables. Poden considerar-se de tanta importància que solament cal fer referència en aquest treball a algunes. Tota la psicopatologia infantil es nodreix dels coneixements aportats per aquest paradigma des de l'obra inicial de Freud. Tanmateix, solament des de mitjan segle XX es comença a parar atenció a l'inici de la vida infantil: la gestació i el món intern dels pares al llarg d'un temps que significa, per a nosaltres, el començament de la vinculació de la tríada mare-pare-fill. La transcendència d'aquest període rau en les característiques preventives que pot aportar a les primeres interaccions amb el bebè. Així mateix, les aportacions referents a la psicoteràpia de les relacions inclouen un caràcter preventiu. Subratllar aquest caràcter i referir-nos a la psicologia de la perinatologia és el que ens ha fet dividir el capítol en tres apartats fonamentals que no esgoten de cap manera una revisió completa d'aquest tema.

Les aportacions de la psicoanàlisi a la psicologia infantil són òbvies i indiscutibles. D'aquí que ens proposem dur a terme solament una revisió breu, tenint en compte alguns autors, i recorrent el camí a la inversa –del nen al fetus–, perquè ens sembla una nova forma cronològica de contemplar-lo i perquè, també a la inversa, s'ha anat incrementant l'interès en la literatura especialitzada que coneixem.

Freud (1856-1939) obre el camí -discutit o no- al llarg dels seus escrits. Recolzat per Breuer, amb qui publica els primers estudis sobre el paper dels traumes infantils, no deixa d'evocar el nen en cap treball, fins a la darrera tesi sobre l'angoixa (1926), en què discuteix les idees de Rank sobre el trauma del naixement (Lebovici, 1988). Des d'aquest moment han estat incalculables les referències enriquidores

del coneixement infantil, sobre diversos aspectes, normals i anormals, des de tots els corrents derivats, directament o indirectament, del primer grup de psicoanalistes de Viena.

És precisament al segle XX, com a resultat de la influència de l'obra de Freud, obra que havia deixat a Amèrica una futura escola a partir de les seves conferències de 1909, quan s'atribueix una importància especial al nen, el qual, fins en aquest moment, no havia tingut gaire protagonisme. Ara sí que l'interès genera multitud de literatura sobre el tema, multitud de conferències, pel·lícules, assajos, etc., si bé el segle XXI no comença amb els resultats que es podrien esperar d'aquest interès. La prevalença de molts trastorns ens diu que encara queda molt a fer, o que, alhora que del nen, es devia parlar molt més de la importància del seu primer context: la família (García-Dié, 2003), i que, alhora que un o altre enfocament, era preferible l'enfocament bio-psico-social, la integració de tots ells.

Winnicott (1896-1971), pediatra i psicoanalista anglès, va fer un dia la confessió següent:

"Una vegada vaig arriscar aquest comentari: No existeix una cosa tal com un bebè; vull dir que si un es proposa descriure un bebè, es trobarà sempre que ha de descriure un bebè i algú més. Un bebè no pot existir sol, sinó que constitueix una part essencial d'una relació" (Winnicott, 1965, p. 143).

Parlar d'un bebè suposa, seguint Winnicott, parlar necessàriament de la relació que s'estableix entre el bebè i la seva mare¹. John Bowlby (1907-1990), de qui un dels seus biògrafs descriu unes relacions amb els seus pares no suficientment felices, i la seva permanència en un internat des dels 8 anys, ens deixarà un dels millors llegats sobre la teoria de la vinculació. Cap al 1960, fascinat per les troballes que l'etologia descrivia en la conducta animal, trasllada l'estudi a la conducta humana, i compon finalment la teoria de l'afecció. Paradoxalment, la teoria de l'afecció es basa històricament en la separació², i Bowlby amplia, en els primers estudis empírics amb joves delinqüents, les propostes d'Spitz (1946) sobre la carència maternal (Pierrehumbert, 2003). Conceptes que seran enriquits posteriorment amb les aportacions de Klein i Bion en demostrar la importància de la presència materna com a contenidora de les pulsions agressives del nen (Holmes, 1993).

Els treballs de Bowlby sobre l'afecció recolzen la idea que l'amor no serà un obstacle per a l'autonomia de l'individu; no es tracta, per tant, d'un risc pel reforç de la dependència que aquest pugui suposar, sinó que l'amor i la resposta a les necessitats del nen li aporten la seguretat necessària per a una forma nova de naixement psicològic, de començament d'individuació, caminant des de la mare cap al món exterior. (Pierrehumbert, 2003).

Aquesta teoria, que ha estat criticada pel seu reduccionisme, té ancoratges en molts altres autors. Fonagy (1999) recordava quants psicoanalistes atribuïen una

1. Considerem la referència mare com a representant principal de les persones significatives amb qui el bebè pot establir el vincle afectiu.

2. D'aquí que hàgim citat les dades biogràfiques de Bowlby

importància especial als vincles d'afecció. El mateix Bowlby assenyala com Freud atribuïa a la relació materna un caràcter únic, *prototípic* de les relacions posteriors. Els conceptes de Winnicott (1969) sobre la importància de la cura materna comparteixen amb Bowlby (1982) allò essencial de les respostes de la mare als comportaments d'afecció del bebè. I actualment, quan sembla emergir una psicoanàlisi contemporània amb una major col·laboració entre disciplines, la proposta de la teoria de l'afecció pot revaloritzar-se (Marrone, 2001; Fonagy, 2004).

Aportacions a la Psicopatologia Infantil

Dèiem que, fins al segle XX, l'interès pel nen es troba només en alguns precursors del que es consolidarà més tard com a disciplina. Disciplina que s'haurà d'obrir camí, amb no poques dificultats, des d'una psicopatologia general que entén moltes vegades, amb ingenuïtat absurda, que la patologia psíquica del nen no és cap altra que la de l'adult, però menys complicada (Lasa, 1988). El contrari serà molt més il·lustrador del desenvolupament de la psicopatologia infantil: els trastorns psíquics en l'adult no es poden entendre sense les experiències que ha anat traçant la seva història personal des de la primera infància.

No obstant això, a principis del segle XX, els primers interessos en aquest camp estan centrats en els aspectes psicomètrics, educatius i institucionals dels nens amb discapacitat –diríem avui–, en els joves delinqüents, en la cura infantil, i no és fins als anys 40 i 50 quan trobem intervencions terapèutiques d'orientació psicoanalítica.

Avui en dia, amb l'evolució duta a terme en genètica, en neurologia, i, en general, amb l'avenç del coneixement científic, hem de ser capaços de valorar unes aportacions sobre altres aspectes. I, en aquesta línia, ens sembla necessari ressaltar tot allò que l'observació directa sobre el nen i el seu medi familiar ha anat desenvolupant: des de la mateixa Anna Freud, Klein, Spitz, les escoles francesa i anglesa, fins a Bick, Stern, Piontelli, Negri, entre d'altres (Lebovici, 1988; Lacroix i Monmayrant, 1995).

L'observació del nen i de les primeres interaccions amb la seva mare, des de la trobada en els instants següents al naixement, han permès descriure i avaluar el que alguns han anomenat *tasques* del desenvolupament. Tasques que tendeixen a un veritable equilibri, o homeostasi, entre dos conjugacions que interaccionen: les capacitats del bebè i la resposta organitzativa que li aporta la mare (Mazet i Stoléro, 1990). Aquest estudi de les relacions interpersonals, de les relacions objectals, comporta la possibilitat d'entendre el desenvolupament afectiu, inseparable també del desenvolupament de la personalitat. Trobem aquí les grans concepcions que s'han fet des de la psicoanàlisi, que han donat lloc a una literatura de gran extensió i profunditat: des de la sexualitat infantil, l'agressivitat, la posició depressiva, el procés d'individuació, entre d'altres.

En aquest ordre de coses, volem comentar l'afirmació següent de Lebovici: "la psicoanàlisi –la seva teoria i pràctica– resulta indispensable per a la vida quotidiana

dels equips de psiquiatria infantil" (1988, p. 35). Lasa, en aquesta mateixa obra, fa referència a un eix fonamental per a la comprensió del trastorn psíquic: el criteri evolutiu.

Des del macroparadigma que conforma el marc teòric de la psicopatologia evolutiva, s'entén la necessitat d'integrar paradigmes com el psicoanalític per poder comprendre globalment el desenvolupament infantil. La psicopatologia evolutiva, afirmen Cummings i cols. (2000), pot, des de diversos enfocaments teòrics, oferir una solució comprensiva, no exempta de conflictes però útil, d'un trastorn específic. Quan es tracta de la infància i l'adolescència, aquest plantejament ens sembla indispensable. És així com comprenem i valorem l'afirmació de Lebovici citada anteriorment. La psicoanàlisi aporta una comprensió de les entitats clíniques en la infància, des de l'observació i la metapsicologia psicoanalítica que cap altre paradigma podrà proporcionar, com també les estructures subjacents que conformen el seu criteri simptomàtic.

"Els trastorns del nen en la família" –tal com considera Lebovici (1988)–, s'han d'abordar en l'actualitat des de la integració de coneixements, proposta ja suggerida per diversos psicoanalistes, precisament dedicats a la clínica infantil, com Fonagy (2003), entre molts d'altres. Gosariem afirmar que, en aquest segle XXI que comença, el mateix Freud seria en capdavanter, ja que la seva formació neurofisiològica no podria deixar de banda l'enriquiment mutu que el saber proporciona.

Contribucions al procés de gestació i procés de parentalitat

Si la teoria de l'afecció situa en els dos primers mesos del nen la seva fase prèvia, nosaltres creiem que "la gestació és un procés en què mare i pare 'sustenten' un fill –imaginari i real- fruit de la seva relació d'amor, al qual van investint de desig i al qual, finalment, en abraçar-lo, podran conferir identitat familiar" (García-Dié, 1999, p.32). Dèiem expressament mare i pare, perquè Fivaz-Depeursinge i cols. (1990) han estudiat la dinàmica que duen a terme els tres partenaris, mare-pare i fill, i consideren necessari tenir present la importància d'aquestes relacions molt abans de les primeres manifestacions edípiques.

La gestació³, per tant, no pot quedar exempta al treball de la vinculació. No obstant això, han hagut de passar diversos anys fins que la psicoanàlisi aportés comprensió sobre l'inici de la vida infantil, i entenem aquí l'inici pel començament de la gestació, seguint d'alguna forma la idea de Brazelton (Brazelton i Cramer, 1993) sobre l'existència d'una prehistòria de la parentalitat.

Pola (1999) situa després dels anys 40 el començament de les contribucions de la literatura psicoanalítica a l'estudi de la gestació, enriquides per l'observació de dones embarassades, camp de gran reflexió teoricoclínica obert als psicoanalistes que han entrat en el terreny de la medicina obstètrica, i han permès una nova for-

3. Utilitzem el terme *gestació* en el sentit d'un procés fisiològic i psicològic simultàniament que haurà d'implantar una etapa evolutiva fonamental de la identitat femenina, a diferència de l'etimologia de l'embaràs que inclou un contingut d'obstacle, de dificultat, que atribuïm únicament al procés fisiològic

mulació de la gestació (Bydlowski, 2000), de la qual Bibring (1959, 1961) aporta el sentit de procés irreversible en el cicle vital de la dona, en el qual reviurà fases del seu desenvolupament, particularment les primeres identificacions amb la seva mare. Es tracta d'un procés de canvis tan profunds en la vida de la dona com ho són la pubertat i la menopausa, que provoquen un reajustament global de la personalitat. Ens interessa recordar com aquest procés és vist per Breen (1992): un període de reelaboració del seu passat i del seu futur, en convertir-se al mateix temps en mare del seu fill i filla de la seva mare. *"És la prehistòria reproduïda en el present, és el passat recapitulat en l'actualitat; és el fill pare de l'home"* (Cramer, 1990, p.36)

Quan Brazelton (Brazelton i Cramer, 1993) suggereix que el desig d'un fill és fruit de diferents impulsos, entre ells la identificació, recorda com la nena, "a principis del seu segon any, abraçarà amb tendresa una nina [...]. Sostindrà el 'bebè' prop del pit esquerre, amb aire sol·lícit, com ho feia la seva mare [...]. Quan la nena deambula amb 'el seu bebè', es fa més alta. La seva conducta es torna més adulta i els passos, més segurs. [...] No és cap casualitat que aquesta conducta es manifesti principalment el segon any de vida, coincidint amb l'impuls cap a l'autonomia. A mesura que la necessitat d'independència s'alterna amb el desig de ser tractada com un bebè, la nena representa cada un d'aquests rols: el de mare independent i el de bebè desvalgut" (p.32).

Aquesta és la qüestió, en el llarg procés de gestació del fill, reviu la història infantil. La mare actual que està "naixent" és la petita filla que fou, en un moment de tal ambivalència que ha de ser considerat com una situació en què es comencen a teixir els llaços segurs, evitatius, resistents o ambivalents. Procés que, en definitiva, no crelem que es pugui des-vincular de les primeres relacions d'afecció.

Troblem aquesta mateixa idea en els treballs de Gauthier (1998). Creiem en la possibilitat de parlar d'un "*procés de maternitat* - concepte que engloba gestació, part i criança considerat com un tot- en què es tracta d'adquirir qualitats de mare, no relatives únicament al fet biològic sinó al desenvolupament psicològic i emocional, qualitats que li són generades fonamentalment per mitjà de les interaccions precoces amb el fill" (García-Dié, 1999, p.31). Procés que es va fent possible gràcies a allò que Benedek (1983) ha qualificat de "qualitat maternal", o funció de l'aparell psíquic humà que es desenvolupa en la dona sobretot per mitjà de la integració d'empremes de memòria en l'organització de la personalitat i en les funcions del jo. Aquesta "cura materna" que intueix aquesta autora té les arrels en la fisiologia, però és també expressió de la seva personalitat, si bé es tracta d'un procediment d'integració encara poc estudiat. "Es podria definir com un procés pel qual la tendència passiva del nen petit a "ser alimentat", "rebre", es modifica en la tendència activa d'"alimentar, donar, auxiliar". (p.161).

L'aportació de la figura paterna al *procés de maternitat* és present en Benedek quan atribueix al pare la "qualitat paternal" com a "tendència d'arrel instintiva que habilita el pare per actuar davant del seu fill, o respecte a tots els seus fills, amb una sensibilitat de resposta empàtica, immediata" (1983, p.180). Aquesta qualitat ha de conformar-se també al llarg de la gestació ja que, tal com assenyalàvem anteriorment, són pare i mare els qui "sustenten" el fill, sense menystenir en absolut la im-

portància de la tasca paternal en aquest temps, ja que haurà de complir una doble funció sustentadora del fill i de la mare. Raphael-Leff (1995) es fa ressò d'estudis recents de psicoanalistes americans sobre els canvis produïts en els pares durant l'espera del fill, canvis en el desenvolupament del *self* i vinculats a la relació amb el seu propi pare. Paternitat i maternitat suposen un nou estatus, que enllaça l'home i la dona, pare i mare, a la cadena humana per mitjà del rol que aconsegueixen.

Ha estat la literatura psicoanalítica la que ha superat la dicotomia entre allò biològic i allò social, expressant la interconnexió de tots els aspectes concurrents: biològics, psicològics i culturals, femenins i masculins, i ha permès abordar les analogies entre l'home i la dona en afrontar una etapa decisiva del cicle vital, fonamentalment des de la relació amb el propi procés evolutiu i amb les referències amb les seves figures parentals (Pola, 1999, Stoléru, 1991).

Queda per subratllar suficientment la influència profunda sobre el desenvolupament de la personalitat infantil de la parella parental com a relació dinàmica permanent i el paper transcendent del binomi pare-fill, amb més motiu quan la societat està evolucionant cap a una participació afectiva molt més directa. Cal mencionar la presència cada vegada més explícita en la literatura psicoanalítica d'aquest tema, a Raphael-Leff (1995), a Stern i cols. (1999), a Cupa i cols. (2000) o a Brunshwig (2001), entre d'altres.

Proposta de Psicoteràpia de les relacions

"Cada vegada que sorgeix un nou tipus de malaltia important fins al moment inexplorada o de la qual la població no ha estat tractada clínicament, apareix un nou enfocament per al seu tractament, que invariablement té conseqüències per als enfocaments preexistents" (Stern, 1997, p.10). Aquesta idea, sembla il·lustrar-nos una aportació específica dels terapeutes psicoanalítics. Bydlowski, Raphael-Leff, Palacio Espasa (2002), per citar-ne alguns, aporten una nova forma d'intervenció a la qual Stern (op.cit.) es referia i sobre la qual explicava que el "*pacient recent descobert no és una persona sinó una relació*" (op.cit. p. 11).

Hem volgut fer una referència especial a aquest tema per diversos motius. A Brazelton (1983), *la visita prenatal* es considera una forma d'accés al "bebè", abans que aquest hagi nascut, alhora que una forma d'intervenció amb pare i mare, en relació amb el futur fill, sobre les representacions mentals d'ambdós i, per tant, una manera de protegir les interaccions precoces durant el que aquest autor considera *el naixement de la família*. Stern (1997) encara es refereix a les relacions amb el nen ja nascut, però a partir d'aquest mateix moment, tornem a referències similars: "la mare (i potser també el pare) presenta unes condicions psicològiques especials [...]. Es tracta d'una organització de la vida mental única, apropiada i adaptada per afrontar la realitat de cuidar el nen. [...] El nen i els seus pares formen de ple el més gran i més ràpid procés de canvi humà conegut: el desenvolupament primerenc normal. Aquesta etapa de la vida no és una altra simple "crisi" important que condueix potencialment al canvi, sinó que la seva funció essencial és efectuar aquest canvi, la maduració, el desenvolupament i el creixement" (op.cit.p.11-12). I és en

aquesta etapa en la qual la influència d'un sistema d'ajuda pot reorientar, no solament les interaccions amb el fill, sinó les fantasies i les representacions de la mare i del pare, porta d'entrada per al *treball* de la vinculació segura.

Volíem, per tant, cloure aquest treball amb referència a la prevenció i al naixement de la família; amb referència també a una proposta (García-Dié, 1999) d'intervenció psicològica en el procés de parentalitat que implica el mateix concepte preventiu. Una de les aportacions de la psicoanàlisi que considerem essencials és aquella que ens condueix a la comprensió de tot el que s'escapa del nostre coneixement conscient. La gestació és *el temps* en què la transparència psíquica es fa possible. I és el temps també de construir, sobre la personalitat pròpia de l'home i la dona, una nova categoria, la parentalitat, que serà no solament una nova etapa de creixement del seu *self*, sinó, i aquí radica el nostre interès fonamental, la constitució d'una base de seguretat per a un nou ésser, a mig camí ja del seu desenvolupament neurofisiològic, però desvalgut i amb *fam d'ambient*, per al desenvolupament de la seva personalitat.

REFERÈNCIES

- Ammaniti, M.; Candelori, C.; Pola, M. et Tambelli, R. (1999). *Maternité et grossesse*. Paris: P.U.F.
- Ammaniti, M. (1992). *La gravidanza tra fantasia e realtà*, Roma: Il Pensiero Scientifico
- Anthony, E.J. y Benedek, T. (comps.) (1983). *Parentalidad*. Buenos Aires: Amorrortu
- Benedek, T. (1983). Maternidad y nutrición, en: E.J. Anthony y T. Benedek (comps.) *Parentalidad*. Buenos Aires: Amorrortu
- Bibring, G.L. (1959). Some considerations in the psychological process in pregnancy, *The Psychoanalytic Study of the Child*, 14, 113-121
- Bibring, G.L. (1961). A study of psychological precesses in pregnancy and the earliest mother-child relationship, *The Psychoanalytic Study of the Child*, 16, 9-23
- Bowlby, J. (1982) Attachment and Loss: Retrospect and Prospect, *American Journal of Orthopsychiatry*, 52, 4, 664-678.
- Brazelton, T. B. (1983). *La naissance d'une famille. Ou comment se tissent les liens*. Paris: Stock/ Laurence Pernoud.
- Brazelton, T.B. y Cramer, B.G. (1993). *La relación más temprana. Padres, bebés y el drama del apego inicial*. Barcelona: Paidós.
- Breen, D. (1992). Fantasia e realtà in gravidanza nel periodo postnatale, en: M. Ammaniti, *La gravidanza tra fantasia e realtà*, Roma: Il Pensiero Scientifico
- Brunschwig, H. (2001). *Une famille, ça s'invente. Les atouts des parents, les atouts des enfants*. Paris: Albin Michel.
- Bydlowski, M. (2000). *Je rêve un enfant. L'expérience intérieure de la maternité*. Paris: Odile Jacob.
- Bydlowski, M. (dir.) (2002). *Des mères et leurs nouveau-nés. Recherches et interventions autour de la naissance*. Issy-les-Moulineaux: ESF

- Cramer, B. (1990). *De profesión bebé*. Barcelona: Urano.
- Cummings, E.M., Davies, P.T. & Campbell, S.B. (2000). *Developmental Psychopathology and Family Process. Theory, Research, and Clinical Implications*. New York: The Guilford Press.
- Cupa, D.; Deschamps, H.; Michel, F. et Lebovici, S. (2000). La constellation paternelle pendant la grossesse, en: M. Maury et M. Lamour (dirs.) *Alliances autour du bébé. De la recherche à la clinique*. Paris: PUF
- Fivaz-Depeursinge, E., Corboz-Warnery, A. y Frenk, N. (1990) Modèles et techniques d'intervention thérapeutique pendant les premières années de vie. *L'approche systémique*, 10, 1-49.
- Fonagy, P. (1999). Psychoanalytic theory from the viewpoint of attachment theory and research in J. Cassidy et P.R. Shaver, *Handbook of attachment*. New York: the Guilford Press.
- Fonagy, P. (2003). Genetics, Developmental Psychopathology, and Psychoanalytic Theory: The Case for Ending Our (Not So) Splendid Isolation, *Psychoanalytic Inquiry*, 23 (2)
- Freud, S. (1926). Inhibitions, Symptoms and Anxiety. In: J. Strachey (ed.), *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud*. London: Hogarth. 1959.
- García-Dié, M.T. (1999). *Estudio longitudinal de las representaciones en el proceso de maternidad*. Tesis Doctoral no publicada. Barcelona. Universitat Ramon Llull.
- García-Dié, M.T. (2003). *Psicología Clínica Infantil*. Proyecto Docente no publicado. Barcelona. Universitat Ramon Llull.
- Gauthier, Y. (1998). Du projet d'enfant aux premières semaines de vie. Perspectives psychoanalytiques. En: Mazet, Ph. et Lebovici, S.(dir) *Psychiatrie Périnatale*. Paris: P.U.F.
- Holmes, J. (1993). *John Bowlby and attachment theory*. London: Routledge
- Lacroix, M.B. et Monmayrant, M. (dirs.) (1995). *Les liens d'émerveillement. L'observation des nourrissons selon Esther Bick et ses applications*. Ramonville Saint-Agne: Érès.
- Lasa, A. (1988). Prólogo en: S. Lebovici, R. Diatkine y M. Soulé, *Tratado del Psiquiatría del niño y del adolescente*. Madrid: Biblioteca Nueva
- Lebovici, S. Diatkine, R. y Soulé, M. (1988). *Tratado del Psiquiatría del niño y del adolescente*. Madrid: Biblioteca Nueva
- Marrone, M. (2001). *La Teoría del Apego. Un enfoque actual*. Madrid: Psimática
- Mazet, P. y Stoléru, S. (1990). *Psicopatología de la primera infancia*. Barcelona: Masson.
- Palacio Espasa, F. (2002). Principes de psychothérapies précoces périnatales en: M. Bydlowski, (dir.) *Des mères et leurs nouveau-nés. Recherches et interventions autour de la naissance*. Issy-les-Moulineaux: ESF
- Pierrehumbert, B. (2003). *Le premier lien. Théorie de l'Attachement*. Paris: Odile Jacob.
- Pola, M. (1999). Les contributions psychologiques et psychanalytiques relatives a la grossesse en: M. Ammaniti, C. Candelori, M. Pola et R. Tambelli, *Meternité et grossesse*. Paris: P.U.F.

- Raphael-Leff, J. (1995). *Pregnancy. The inside Story*. Northvale. N.J.: Jason Aronson.
- Raphael-Leff, J. (2002). *Psychothérapie périnatale en: M. Bydlowski, (dir.) Des mères et leurs nouveau-nés. Recherches et interventions autour de la naissance*. Issy-les-Moulineaux: ESF
- Spitz, R. A.(1946). *Analytic Depression: An Inquiry into de Genesis of Psichiatric Conditions in Early Childhood, II, The Psychoanalytic Study of the Child, 2*. New York: University Press.
- Stern, D. (1997). *La constelación familiar. La psicoterapia en las relaciones entre padres e hijos*. Barcelona: Paidós
- Stern, D., Bruschiweiller-Stern, N., y Freeland, A. (1999). *El nacimiento de una madre. Cómo la experiencia de la maternidad te hará cambiar para siempre*. Barcelona: Paidós
- Stoléru, S.; Vandrell, M.C.; Magnin, F y Spira, A. (1998) *Le l'arrêt de la contraception aux premiers mois postnatals. Les premières étapes de la parentalité chez l'adulte*. En: Mazet, Ph. et Lebovici, S. (dir.) *Psychiatrie périnatale*. Paris: P.U.F.
- Winnicott, D. (1969). *De la pédiatrie a la psychanalyse*. Paris: Payot
- Winnicott, D. (1965). *El niño y el mundo externo*. Buenos Aires: Hormé

ABSTRACT

Las aportaciones del psicoanálisis a la clínica infantil son indiscutibles. Pueden considerarse de tal importancia que cabe referir solamente algunas en este trabajo. Toda la psicopatología infantil se nutre de los conocimientos aportados por este paradigma desde la obra inicial de Freud. Sin embargo, sólo desde mediados del siglo XX se comienza a prestar atención al inicio de la vida infantil: la gestación y el mundo interno de los padres a lo largo de un tiempo que supone, para nosotros, el comienzo de la vinculación de la tríada madre-padre-hijo. La trascendencia de este período radica en las características preventivas que puede aportar a las primeras interacciones con el bebé. Igualmente, las aportaciones referidas a la psicoterapia de las relaciones, encierran un carácter preventivo. Subrayar este carácter y referirnos a la psicología de la perinatalidad es lo que nos ha llevado a dividir el capítulo en tres apartados fundamentales que no agotan en modo alguno una revisión completa.

The contributions of psychoanalysis to infantile clinical science are unquestionable. They can be considered as of such significance that only a few of them are worth mentioning in this text. The knowledge springing from this paradigm has been at the base of infantile psychopathology since Freud's initial works. However, it was just in the mid 20th century when the beginning of life was focused on: ges-

tation and the inner world of parents throughout a period of time that represents, for us, the beginning for the link of the father-mother-child triad. The transcendence of this period lies on the preventive characteristics that the first interactions with the baby can bring along. Likewise, the contributions from the relational psychotherapy involve a preventive nature. To highlight this nature and to refer to the psychology of perinatology, we have divided this chapter into three main sections, which are not meant to be a thorough review of this issue.

Les contributions de la psychanalyse à la clinique infantile sont incontestables. Dans ce travail, nous n'en citerons que quelques-unes car il est impossible de toutes les aborder. Toute la psychopathologie infantile se nourrit des connaissances apportées par ce paradigme depuis l'œuvre initiale de Freud. C'est aussi et seulement vers la moitié du XXème siècle que l'on a commencé à prêter attention au début de la vie de l'enfant : la grossesse et le monde intérieur des parents pendant une période associée, d'après nous, à la mise en place du lien de la triade mère-père-enfant. L'importance de cette période réside dans les caractéristiques préventives concernant les premières interactions entre le bébé et ses parents. Ainsi, les contributions relatives à la psychothérapie des relations comportent un caractère préventif. Pour aborder cet aspect et traiter le thème de la psychologie de la périnatalogie, nous avons divisé le chapitre en trois sections fondamentales qui ne supposent en aucun cas une étude complète du sujet.